

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ**

**Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту**

Ільченко Тетяна Олександрівна

**УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ
ЛЮДИНОЦЕНТРИСТСЬКОГО ПІДХОДУ**

Спеціальність 073 Менеджмент

РЕФЕРАТ

магістерської роботи
за освітньо-професійною програмою
Управління закладом освіти

Умань – 2021

Магістерською роботою є рукопис.

Роботу виконано в Уманському державному педагогічному університеті
імені Павла Тичини.

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: кандидат педагогічних наук, доцент Ткачук
Лариса Василівна

РЕЦЕНЗЕНТ: доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри
психології та педагогіки розвитку дитини УДПУ імені Павла Тичини
Іщенко Людмила Валентинівна

Захист відбудеться *14.12.2021 р. о 9.00* на засіданні ЕК кафедри *педагогіки
та освітнього менеджменту*.

З роботою можна ознайомитись на кафедрі *педагогіки та освітнього
менеджменту*, за адресою: 20308, м. Умань вул. Садова, 28, ауд. № 110а

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ЛЮДИНОЦЕНТРИСТСЬКОГО ПІДХОДУ ЯК НАУКОВА ТА УПРАВЛІНСЬКА ПРОБЛЕМА.....	7
1.1. Сутність феномена «людиноцентризм».....	7
1.2. Людиноцентристський підхід у системі особистісно орієнтованої моделі управління закладом освіти	22
РОЗДІЛ 2. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ЛЮДИНОЦЕНТРИСТСЬКОГО ПІДХОДУ ...	42
2.1. Стан управління закладом дошкільної освіти з позицій людиноцентризму	42
2.2. Рекомендації щодо підвищення ефективності управління закладом дошкільної освіти на засадах людиноцентристського підходу.....	69
ВИСНОВКИ.....	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	83
ДОДАТКИ.....	93

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Становлення української державності, інтеграція в європейське і світове товариство, відмова від тоталітарних методів управління державою і побудова громадського суспільства передбачають орієнтацію на особистість, її потреби, розвиток, самореалізацію. В умовах глобалізації людиноцентризм – це нова якість філософсько-освітнього розуміння ролі людини, котра сьогодні переважає як масштаби класичного антропоцентризму, гуманізму, моралізму, так і філософської антропології і персоналізму, оскільки виходить за їх межі.

У Національній доктрині розвитку освіти, в законах України «Про освіту» та «Про дошкільну освіту» наголошується, що основною метою освіти є формування всебічно розвиненої людини як вищої цінності суспільства. Провідна роль у досягненні цієї мети належить і закладам дошкільної освіти, подальше підвищення якості діяльності яких знаходиться у прямій залежності від рівня їх управління. Гуманізм як головний напрям суспільного розвитку, що спрямовується на вдосконалення системи освіти і галузевого управління зокрема, полягає в «утвердженні людини як найвищої соціальної цінності, у найповнішому розкритті її здібностей та задоволенні різноманітних освітянських потреб, забезпеченні пріоритетності загальнолюдських цінностей, гармонії стосунків людини і навколишнього середовища, суспільства і природи».

Отже, важливим завданням управління закладом освіти є пошук механізмів розвитку особистості людини як цілісної системи, що зумовлює звернення менеджерів освіти до ідей впровадження людиноцентристського підходу. Управлінська діяльність керівника закладу дошкільної освіти на основі людиноцентристського підходу означає віру в сили і здібності педагогів і дітей, взаємодію в освітньому процесі, опору на особистісну значущість їх праці, довіру, допомогу, супровід у набутті особистісного сенсу діяльності, створення умов для радісного почуття успіху, руху вперед,

успішної персоналізації, педагогічної взаємодії вихователя і вихованця на основі включення у цей процес їх особистісного досвіду, почуттів, переживань.

Необхідність розв'язання означених проблем підтверджують наукові дослідження вітчизняними та зарубіжними вченими проблем гуманізації, демократизації, особистісної орієнтації управління в освіті, управління закладом освіти на засадах людиноцентризму (В. Андрущенко, В. Афанасьєв, М. Бігарі, А. Бойко, О. Вишневський, Л. Губерський, Т. Денисовець, Г. Дмитренко, І. Драч, В. Ковальчук, Ю. Конаржевський, І. Кремень, В. Крижко, А. Кузьміч, В. Лугова, М. Михальченко, І. Осадчий, І. Прокопенко, Т. Рогова, Є. Рябенко, Є. Чернишова, К. Чернова, В. Штроо та ін.). У цих працях особистість дитини, педагога, менеджера досліджується не тільки як найвища цінність суспільства, а її розвиток – як місія управління в освіті, а, передусім, як системотворчий, центральний чинник менеджменту в освіті. Характерною тенденцією розвитку сучасних наукових досліджень управління в освіті є синергетичне світосприйняття, прагнення привнести його положення в управлінську діяльність.

Український філософ, педагог-вчений В. Кремень відзначає, що перехід до нового «людиноцентристського» та ціннісно-орієнтованого суспільства можливий лише за умов переосмислення базових засад та орієнтирів побудови, функціонування і розвитку освітньої системи.

Проведене дослідження дає змогу стверджувати, що суттєві зміни, які відбулися за останні десятиріччя в усіх сферах суспільного життя нашої держави, потребують якісно нових підходів до вивчення та практичного осмислення такого соціально-педагогічного принципу як людиноцентризм в управлінні закладом дошкільної освіти.

З огляду на аналіз сучасних науково-методичних досліджень, можна стверджувати, що бракує спеціальних робіт, в яких би глибоко та системно розкривалися питання управління закладом освіти на засадах людиноцентристського підходу. Актуальність проблеми зумовила вибір теми

кваліфікаційної роботи «**Управління закладом дошкільної освіти на засадах людиноцентристського підходу**».

Мета дослідження: науково обґрунтувати шляхи підвищення ефективності управління закладом освіти на засадах людиноцентристського підходу.

Завдання дослідження:

1. Вияснити сутність понять «людиноцентризм», «принцип людиноцентризму», «людиноцентристський підхід», «управління на засадах людиноцентристського підходу».

2. Вияснити місце людиноцентристського підходу в системі управління закладом дошкільної освіти.

3. Схарактеризувати стан управління закладом дошкільної освіти на засадах людиноцентристського підходу.

4. Науково обґрунтувати рекомендації щодо підвищення ефективності управління закладом дошкільної освіти на засадах людиноцентристського підходу.

Об'єкт дослідження: процес управління закладом дошкільної освіти.

Предмет дослідження: шляхи удосконалення процесу управління закладом дошкільної освіти на засадах людиноцентристського підходу.

Методи дослідження: – *теоретичні:* вивчення й узагальнення управлінського досвіду, аналіз наукової літератури, аналіз нормативних документів, аналіз й узагальнення одержаних у процесі опитування та анкетування результатів; *емпіричні:* діагностичні (анкетування, бесіда, педагогічне спостереження, тестування), аналіз документації закладу освіти; констатувальний експеримент.

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилося на базі приватного закладу дошкільної освіти «Академія дошкільної освіти «А+», що входить до структури освітнього комплексу «Академія сучасної освіти «А+» (м. Київ). У дослідженні взяло участь 14 осіб працівників закладу дошкільної освіти, батьки вихованців (70 осіб) та вихованці (45 осіб).

Теоретичне значення одержаних результатів. Вияснена сутність понять: «людиноцентризм», «людиноцентристський підхід», «управління на засадах людиноцентристського підходу». Схарактеризовано стан управління закладом дошкільної освіти на засадах людиноцентристського підходу. Науково обґрунтовано рекомендації щодо підвищення ефективності управління закладом дошкільної освіти на засадах людиноцентристського підходу.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці рекомендацій щодо підвищення ефективності управління закладом дошкільної освіти на засадах людиноцентристського підходу. Матеріали кваліфікаційної роботи можуть бути використані в практичній діяльності керівників закладів дошкільної освіти та їх заступників; у системі підвищення кваліфікації; у процесі професійної підготовки управлінців у закладах вищої освіти; у діяльності працівників відділів (управлінь) освіти районних державних адміністрацій, міськвиконкомів та об'єднаних територіальних громад.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи здійснювалася шляхом участі у Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Актуальні проблеми підготовки сучасного педагога: теорія, історія, практика» (Умань, 24 листопада 2021 р.), виступів на засіданні кафедри педагогіки та освітнього менеджменту УДПУ імені Павла Тичини.

Публікації. Основні положення та результати кваліфікаційної роботи висвітлено у тезах: Ільченко Т., Ткачук Л. Людиноцентризм як сучасна управлінська філософія. *Актуальні проблеми підготовки сучасного педагога: теорія, історія, практика*: матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, (м. Умань, 24 листопада 2021 р.) / гол. ред. Бойченко В. В. Умань: ВПЦ «Візаві», 2021. С.135–139.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (109 найменувань) і 4 додатків, поданих на 24 сторінках. Повний обсяг роботи –

116 сторінок. Основний зміст роботи викладено на 79 сторінках. Робота містить 4 таблиці.

ВИСНОВКИ

1. У кваліфікаційній роботі на основі аналізу філософсько-педагогічної літератури з'ясовано сутність понять «людиноцентризм», «принцип людиноцентризму», «людиноцентристський підхід», «управління на засадах людиноцентристського підходу».

Встановлено, що людиноцентризм – це практичний і світоглядний орієнтир, нова стратегія поступу суспільства, в основі якої не накопичення матеріальних благ і цінностей, а орієнтація на духовні цінності, на знання, культуру, науку, без яких життя втрачає смисл і перспективу; це філософія гуманістично-орієнтованого підходу до соціальних відносин і особистості, що являє собою розкриття творчого в індивіді, того, що визначається як особистісне начало в людині; це перенесення центру діяльності на людину – її творчість, розум, уяву, волю, на формування в неї здатності до нестандартних, якісно нових рішень та дій.

З'ясовано, що принцип людиноцентризму як домінуючий принцип сучасної педагогічної науки – це принцип цілісного розуміння особистості, який передбачає осмислення феномену людини у Всесвіті і зводиться до утвердження ролі людини, прагнення до очищення розуму особистості через творчу діяльність, прагнення до самовдосконалення й самоствердження, виховання гармонійно і всебічно розвиненої, цілісної, високогуманної, високоморальної, високоосвіченої, творчої духовно-культурної особистості, здатної до побудови гармонійних міжособистісних відношень.

Вияснено, що людиноцентристський підхід до освіти зорієнтований (за змістом і методами навчання та виховання) на інтереси людини як особистості і як активного суб'єкта різних видів діяльності, його мета – забезпечити всебічний розвиток усіх учасників освітнього процесу і створити сприятливі умови для реалізації суб'єкт-суб'єктних відносин між ними.

Встановлено, що управління на засадах людиноцентристського підходу полягає у ставленні керівника до особистості педагога як до найвищої цінності; визнанні його унікальності й врахуванні змісту суб'єктивного досвіду педагога; стимулюванні самоактуалізації особистості педагога; врахуванні внутрішніх тенденцій його самоорганізації; забезпеченні умов для особистісного професійного розвитку педагога з опорою на внутрішні джерела саморозвитку в ситуаціях усвідомлення і вибору власних особистісних і професійних позицій, індивідуального шляху саморозвитку; спрямованість суб'єкт-суб'єктної управлінської взаємодії і підтримки на задоволення потреб педагогів у персональній зверненості, створенні умов для прояву особистості педагога у суспільному житті.

2. З'ясовано місце людиноцентристського підходу в системі особистісно-орієнтованої моделі управління закладом дошкільної освіти. Доведено, що людиноцентристський підхід в управлінні закладом освіти інтегрує гуманістичний, гуманітарний, демократичний, системний, синергетичний, аксіологічний, акмеологічний, компетентнісний, ресурсний, персоналізований, партисипативний, соціально-маркетинговий, мотиваційний підходи та управління на діагностичній основі.

Встановлено, що особливістю взаємодії керуючої і керованої систем при суб'єкт-суб'єктних взаємовідносинах у процесі людиноцентристського підходу є те, що вони базуються переважно на використанні таких феноменів, як духовні цінності особистості педагога і колективу, громадська думка, морально-психологічний клімат, творча атмосфера педагогічного колективу. Людиноцентристський підхід у педагогічному менеджменті – це перш за все вдосконалення людських відносин в керованому колективі, залучення його членів до управління, надання їм допомоги у вирішенні педагогічних проблем, підвищенні кваліфікації, створення умов для саморозвитку, самоактуалізації. Основу діяльності керівника мають складати повага до людини, довіра до неї, фокусування уваги на розвитку особистості

вихованця і педагога; надання управлінню координуючого і мотиваційного характеру.

3. Здійснено самоаналіз управління закладом дошкільної освіти «Дитячий клуб А+» з позицій людиноцентристського підходу .

На основі аналізу наукової філософської та психолого-педагогічної літератури визначено характеристики та рівні людиноцентристського підходу в управлінні (високий, середній, низький). В основу виділення названих вище рівнів покладено ступені людиноцентризму в управлінні, тобто їх проникнення у різні сфери управлінської діяльності.

Основними характеристиками, які складають основу визначення рівнів управління ЗДО на засадах людиноцентристського підходу обрано: створення комфортного морально-психологічного клімату, атмосфери взаємодовіри, взаємоповаги; створення соціокультурного середовища, яке стимулює до самопізнання і самовдосконалення; звернення до мотиваційної сфери педагогів та вихованців; демократизацію управління закладом; олюднення змісту, всіх видів і форм взаємостосунків між учасниками освітнього процесу, розвиток творчих здібностей та громадських якостей особистості; врахування індивідуальних особливостей педагогів та вихованців.

Підібрано діагностичний інструментарій, здійснений констатувальний експеримент. За результатами проведеного дослідження констатовано, що у закладі дошкільної освіти «Дитячий клуб А+» забезпечується гуманістична спрямованість життєдіяльності колективу у цілому, створюються передумови для розкриття творчих можливостей педагогів. Для закладу характерний високий рівень людиноцентристського підходу в управлінні, який акцентує увагу на особистісних цінностях, способах і можливостях їх реалізації, створенні максимально сприятливих умов для розвитку і саморозвитку особистості, виявленні внутрішніх, глибинних основ ефективної професійної діяльності людини та її комфортного буття в соціумі.

4. Науково обґрунтовано рекомендації щодо підвищення ефективності управління закладом дошкільної освіти на засадах людиноцентристського

підходу: обґрунтування нового знання про особистість працівника закладу дошкільної освіти на основі безумовної переваги людиноцентризму у ставленні до нього; вдосконалення простору педагогічної діяльності у закладі освіти, зокрема, через формування дієздатного педагогічного потенціалу та підвищення професійної компетентності педагогів; підвищення управлінської культури керівника закладу дошкільної освіти; удосконалення процесу взаємодії між педагогами, дітьми і батьками.

Ці шляхи підвищення ефективності управління закладом дошкільної освіти на засадах людиноцентристського підходу не є вичерпними, але вони, безперечно, найбільш важливі, оскільки саме вони піднімають функцію управління на якісно новий рівень.